

KYSYMYKSIÄ (ETÄOPETUKSEN) TEKIJÄNOIKEUKSIIN LIITTYEN TURUSSA 12.8.2011

Vastaukset kirjoittanut Tarmo Toikkanen. CC BY, 2011.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 1.0 Finland License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/1.0/fi/> or send a letter to Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

Saako YouTube-videoita käyttää?

- Linkittäminen ja upottaminen materiaaliin on ok, kunhan itse video on laillisesti YouTubeen lisätty. Esittäminen opetuksessa on epäselvää (s. 82).

Mitä mieltä olet Kopioston uudesta toisen asteen Digi-luvasta? Ainakin siitä puuttuu liikkuva kuva ja ääni kokonaan. Ja kalliskin on, ainaskin lukioille (7.09 €/opiskelija/vuosi). Pitäisikö sen rinnalla rummuttaa esim. CC-lisensioituista materiaaleista, vastapainona :)

- Digiluvasta olen kirjoittanut blogiinkin:
<http://www.opettajantekijanoikeus.fi/2011/08/digiluvan-oikeudet-ja-rajoitteet-esimerkkeja/>
- Lyhyesti sanoen luvan jäykkyys tuntuu opetuskäyttöön vähän liialliselta. Parempi olisi luultavasti alkaa käyttää avoimesti lisensoitua verkkosisältöä. Digiluvan sisältämä lupa sisällyttää luentotalenteeseen mitä tahansa aineistoa (paitsi videota ja musiikkia) voi joissain tilanteissa helpottaa tilannetta, joskaan näitäkään tallenteita ei saa ko. kurssia laajemmalti käyttää.

Mikäli opettaja on tehnyt materiaalit omalla ajallaan, niin oppilaitos ei saa niihin käyttöoikeutta (ei myöskään sijainen, ellei tästä ole erikseen sovittu) Mutta mikä on opettajan omaa aikaa? Tavanomaista oppitunnin valmistelua?

- Käytännössä tulkinta on mennyt niin, että koska opettajan tehtävä on opettaminen, ei oppimateriaalin tuotanto, niin lähtökohtaisesti oppilaitoksella ei ole oikeuksia opettajan tuotoksiin.
- Lisäksi laissa aivan selvästi sanotaan, että teosten tekijä on aina luonnollinen henkilö, ei ikinä organisaatio. Lähioikeuksien osalta (valokuvat, video- ja ääniaineisto) oikeudet voivat kuulua oppilaitokselle, jos se on tuottaja ja opettaja vain suorittava osapuoli, mutta teoskynnyksen ylittävän aineiston osalta oikeudet ovat aina opettajalla.

- Ilman tekijänoikeussopimusta ei oppilaitoksella voi olla ainakaan teosten muuntelu-oikeutta. Käytännössä jos aineiston valmistelu on erikseen resursoitu tai siitä on maksettu, on oppilaitoksella oikeus käyttää aineistoa "tavanomaiseen opetustoimintaan", muttei muuhun.
- Ilman tekijänoikeussopimusta, jossa oppilaitokselle annetaan riittävät oikeudet, ei oppilaitos käytännössä voi tehdä opettajan tekemillä teoksilla juuri mitään.

Onko CC Zero enää mahdollista? Eli annettaisiin kaikki oikeudet, nimeäkään ei tarteisi mainita. Kuinka helpoimmin merkkeen esim. PP-esitykseen CC-lisenssin?

- CC0:aa voi käyttää. En tiedä, miksei se "enää" olisi mahdollista.
- CC-lisenssin merkitsemiseen riittää logo joka toimii linkkinä lisenssisivulle, tai vaihtoehtoisesti CC-lisenssin lyhennelty teksti (s. 124)

Meitäkin kiinnostaa nimenomaan opettajan omat oikeudet suhteessa työnantajaan. Onko työnantajalla edellytyksiä ehdotella, että materiaalia voisi antaa jakoon muillekin oppilaitoksen opettajille? Kun opettaja tai pari on tehnyt (osittain erillisellä rahoituksellakin) laajan oppiaineiston, heitä ei todellakaan huvita antaa siihen käyttöoikeuksia kaikille. Jakamisen ja luottamuksen kulttuurin rakentaminen on aika vaikeaa.

- Oppilaitoksella ei ole opettajan teoksiin mitään oikeuksia, mitä ei erikseen ole sovittu.
- Jos opettajille on erikseen maksettu aineiston tuotosta, saa rahoittava oppilaitos käyttää aineistoa tavanomaiseen opetustoimintaansa. Mutta jakelu muille opettajille ei luultavasti ole tavanomaista opetustoimintaa.

Oppikirjan (tai vastaavan oppimateriaalin kuten kielten oppikirjan äänitteiden) näyttäminen reaaliaikaisessa etäopetuksessa. Miten tilanne muuttuu, jos oppitunti tallennetaan?

- Käytännössä kai voidaan katsoa, että videoneuvottelun tms. käyttö on sallittua ja etäosallistujat katsotaan samaan tilanteeseen osallistuviksi. Eli tällä ei olisi seurauksia tekijänoikeuden kannalta.
- Jos oppitunti tallennetaan, on kaikkeen tallenteessa esiintyvään aineistoon oltava tallennusoikeudet. Lähtökohtaisesti opetuksessa ei ole mitään lupia, jotka tällaisen sallisivat, joten ilman erillisen luvan saamista tallenteessa ei saa näkyä kenenkään teoksia ilman lupaa.

Kopioston Digilupa antaa luvan sisällyttää tallenteeseen teoksia, mutta tallennetta ei saa käyttää kuin saman kurssin puitteissa.

Oletetaan, että hankkeen tarkoituksena on koota opettajien työtä helpottavaa kommentteilla ja arvioinnilla varustettua linkkilistaa tiettyyn teemaan liittyvistä oppimateriaaleista. Linkit johtavat suoraan ko. materiaalien sivuille. Itse materiaaleissa ei ole mitään mainintaa tekijänoikeuksista tai oikeuksista remiksaukseen, vaan kaikki tekijänoikeustiedot ovat materiaalintuottajan aloitussivun alareunassa. Miten käyttöoikeudet olisi syytä ilmoittaa hankkeen linkkisivulla? Pitääkö ne mainita kunkin linkin yhteydessä erikseen, pitääkö olla linkit kunkin materiaalintuottajan omalle käyttöoikeussivulle vai miten? Haluttaisiin nimenomaan helpottaa loppukäyttäjäopettajien työtä, että heille selviäisi mahdollisimman helposti, mitkä ovat ko. materiaalien käyttöoikeudet.

- Terveellä järjellä pärjää tässä aika pitkälle. Kunhan linkkilistaa käyttävälle käy selväksi, kuka on minkäkin aineiston tuottanut, on kaikki kunnossa. Jos itse aineistosivuilla ei ole tekijätietoja, lienee ne asiallista mainita linkkilistassa järkevällä tavalla. Myös linkki sivulle, jossa näkyvät tekijöiden tiedot ja käyttöoikeudet, on toimiva ratkaisu.

Havaintomateriaali esim kädentaitojen opettajan mallityöt, on tehty omalla ajalla/työaikana/omista materiaaleista/koulun välineillä. Miten vaihtoehdot vaikuttaa opettajan oikeuksiin mallitöiden suhteen?

- Jos materiaalit ovat koulun, niin itse mallityökappale on koulun omistuksessa. Jos opettaja itse hankkii materiaalit tai lunastaa ne itselleen, omistaa hän itse teoskappaleen.
- Tekijänoikeudet kuuluvat opettajalle. Sillä ei ole väliä, onko työ tehty omalla vai työajalla tai kenen välineitä siihen on käytetty.
- Erikoistapaus: Jos välineet ovat koulun, työ tehty koulun ajalla ja koulusta on myös määrätty, minkälainen havaintomateriaali on tehtävä, eikä teoskynnys ylity, ja kyseessä on valokuva, video- tai äänimateriaali, voisi koulu tuottajana omistaa lähioikeudet.

Miten menettelen, jos tekijänoikeuksiani rikotaan?

- Jos rikkomus ei oikeasti haittaa, älä tee mitään. Voit ottaa sen kehuna, että tekemäsi aineisto kelpaa muille.
- Jos rikkomus haittaa, laita ystävällinen viesti rikkojalle ja pyydä tätä korjaamaan tilanne. Selitä, mitä hän on tehnyt väärin.

- Jos viesti ei tuota tulosta, lähetä vastaavanlainen viesti rikkojan esimiehelle tai työnantajalle. Voit myös ottaa yhteyttä oman työpaikkasi lakimieheen.
- Viime kädessä voit tehdä rikosilmoituksen.

Miten digilupa suhteutuu tallennettavaan tilanteeseen, joka on tulkittavissa yksityistilaisuudeksi?

- Yksityistilaisuuden tallenne on pidettävä yksityisenä, eli sitä ei saa levittää tilaisuuteen osallistuneiden joukon ulkopuolelle. Mutta tällöin digilupaa ei siis tarvita tallenteen tekemiseen. Julkisemman tallenteen tekeminen edellyttäisi kaikilta tallenteessa esiintyvien teosten omistajilta lupaa.